

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผักพื้นบ้านหรือผักพื้นเมืองคือพืชที่พบเห็นได้ตามท้องถิ่นต่างในภูมิภาคต่างๆ โดยได้มาจากแหล่งธรรมชาติต่างๆ เช่น ป่า ห้วยไร่ปลายนานา หนอง คลองบึง หรือปลูกตามสวนหลังบ้าน ริมรั้ว เป็นต้น สุวิทย์(2553) กล่าวว่าปัจจุบันผักพื้นบ้านมีมากกว่า 200 ชนิดที่เราอาจคุ้นหูแต่ไม่คุ้นตา หรือแม้กระทั่งบางคนอาจไม่เคยได้ลองลิ้มชิมรส อย่างไรก็ตามผักพื้นบ้านนั้นมีคุณค่าทางโภชนาการที่สำคัญและมีประโยชน์ต่อร่างกายเป็นอย่างมาก จนกล่าวได้ว่าผักพื้นบ้านเป็นพืชพันธุ์ธรรมชาติที่เป็นทั้งอาหารและยาให้กับคนทุกเพศทุกวัยในแต่ละถิ่นฐานทั่วไป เกริก (2547) กล่าวว่าคนไทยมีวัฒนธรรมการกินผักมาช้านาน การกินอาหารแบบสำหรับเป็นวิถีดั้งเดิม โดยในสำหรับจะมีน้ำพริกและผักเป็นหลัก โดยเฉพาะผักพื้นบ้านที่ปลูกง่าย ง่าย จะเลือกมาประกอบสำหรับ ซึ่งผักพื้นบ้านที่เลือกก็จะเหมาะสมตามฤดูกาล จึงทำให้สามารถบริโภคหรือมีผักพื้นบ้านไว้กินตลอดปี ถ้าเทียบกับกับข้าวสมัยนี้ ผักสดปลอดสารพิษมีคุณค่ามากกว่าอาหารบนโต๊ะอาหารที่นิยมรับประทานเสียอีก

แต่เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการรับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกเข้ามา โดยไม่มีการกลั่นกรองก่อนว่า มีความสอดคล้องหรือสามารถเข้ากับวัฒนธรรมพื้นฐานความเป็นอยู่ดั้งเดิมได้หรือไม่ โดยเฉพาะพฤติกรรมบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามชาติได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่นการรับประทานอาหารจานด่วน หรือแม้แต่สั่งเข้าพืชผักจากต่างถิ่นเข้ามาบริโภคแทนผักพื้นบ้านหรือผักพื้นถิ่นที่มีอยู่ดั้งเดิม ซึ่งมีผลให้วัฒนธรรมการบริโภคแบบดั้งเดิมถูกละทิ้งและเริ่มสูญหายไปทีละน้อยเนื่องจากไม่ได้รับการบอกเล่าให้รู้จักชนิดของผักพื้นบ้านและไม่ได้รับการสืบสานถ่ายทอดการนำผักพื้นบ้านไปทำเป็นอาหารสำหรับการบริโภคให้เคยชินและปัจจุบันพื้นที่ที่เคยเป็นที่แพร่กระจายพันธุ์พืชผักพื้นบ้านและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของผักพื้นบ้านกำลังถูกทำลายโดยฝีมือของมนุษย์ ซึ่งคาดว่าจะเหลือผักพื้นบ้านเพียงไม่กี่ชนิดที่จะพอให้คนรุ่นใหม่ได้รู้จักและนำมาบริโภคซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของปไพณี(2548)ที่ว่าจากข้อมูลหลายแห่งจากการศึกษาวิจัยและจากรายงานขององค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนาพบตรงกันว่า ปัจจุบันพืชผักไทยพื้นบ้านหลายชนิดสูญหายไป หลายชนิดเริ่มลดปริมาณลง เช่น ผักสันตะวา ผักแว่นริมคลอง ผักขี้เสียด ผักขี้ขวงริมคันนาลดน้อยลงและบางท้องถิ่นหมดไป อันเกิดจากการถูกแผ้วถางทำไร่กะหล่ำ ผักกาด ถั่วเหลือง

ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย พืชผักตามธรรมชาติตามหัวไร่ปลายนาสถูญหมดสิ้น เพราะการใช้เครื่องจักรและสารเคมี

ดังนั้นหากยังไม่เริ่มมีการเร่งส่งเสริมให้เยาวชนคนรุ่นใหม่รู้จักผักพื้นบ้านก็จะทำให้ความรู้และภูมิปัญญาของบรรพชนคนเก่าแก่ที่สะสมไว้อย่างยาวนานถูกวัฒนธรรมใหม่ๆเบียดบังหายไป เนื่องจากเยาวชนคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมีความใส่ใจรู้จักผักพื้นบ้านน้อยมาก แต่อาจรู้จักผักตลาดหรือผักเศรษฐกิจมากกว่าทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากพ่อแม่ไม่นิยมรับประทานผักพื้นบ้าน จึงทำให้ลูกๆ ไม่รู้จักผักพื้นบ้านหรือด้วยเวลาอันเร่งรีบจึงไม่มีเวลาทำอาหารรับประทานเองจึงหันไปพึ่งพากับข้าวถุงพลาสติกที่สะดวกและรวดเร็วรับประทานได้ทันที จึงทำให้ความสนใจและใส่ใจเรื่องผักพื้นบ้านลดน้อยลงไป บางคนอาจลืมไปว่าผักพื้นบ้านชนิดนี้สามารถรับประทานได้ด้วยหรือ เพราะทุกคนคุ้นเคยกับผักตลาดมากกว่า ทั้งที่ผักพื้นบ้านเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีคุณค่ายิ่งของชาวไทย เพราะเหตุที่เอกลักษณ์ของผักพื้นบ้าน ที่เป็นไม้พื้นเมืองและเป็นสายพันธุ์ทางพันธุกรรมพืชที่มีความแข็งแรง เหมาะสมกับภูมิอากาศและภูมิประเทศของเมืองไทย คนไทยผูกพันกับวงจรอาหารธรรมชาติ และสะสมบทเรียนการบริโภคที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ทั้งยังช่วยสร้างความสมดุลให้กับองค์ประกอบธาตุ 4 ของร่างกาย นับเป็นภูมิปัญญาไทยของบรรพชนที่สืบเนื่องถึงปัจจุบัน สมัย คนไทยรุ่นใหม่สมควรจะเรียนรู้และเก็บรวบรวมประสบการณ์จากคนรุ่นเก่า ตลอดจนส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรผักพื้นบ้านไทยอย่างเหมาะสม และส่งผลคือวัฒนธรรม นิเวศวิทยาและสุขภาพของชาวไทย หากเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่มีความสนใจและใส่ใจในผักพื้นบ้านก็จะทำให้ขาดคนสานต่อและรักษาภูมิปัญญาผักพื้นบ้านเอาไว้ สักวันก็จะไม่มีใครรู้จักผักพื้นบ้านและการนำไปใช้ประโยชน์อีกต่อไป

ดังนั้นทางคณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าในปัจจุบันนักเรียนระดับชั้นประถมในเขตอำเภอสันทรายซึ่งเป็นพื้นที่ชนบท ชุมชนยังมีการบริโภคอาหารที่มีผักพื้นบ้านเป็นส่วนประกอบอยู่มากมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับผักพื้นบ้านมากน้อยเพียงใด ซึ่งข้อมูลที่ได้จะได้นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องผักพื้นบ้านกับการใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน หรือหน่วยงานราชการเช่น อบต, เกษตรตำบล นำไปเป็นข้อมูลสำหรับจัดอบรมแนะนำให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้รู้จักและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นการช่วยอนุรักษ์พืชพื้นถิ่นให้มีคุณค่าอยู่คู่กับท้องถิ่นตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- เพื่อศึกษาจำนวนนักเรียนที่รู้จักผักพื้นบ้านท้องถิ่นและการนำไปใช้ประโยชน์

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ ความรู้เกี่ยวกับผักพื้นบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ” มีขอบเขตของการวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประกอบด้วย ลักษณะพื้นฐานทั่วไปของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผักพื้นบ้านของนักเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกและการบริโภคผักพื้นบ้านของนักเรียน และข้อมูลด้านการเรียนการสอนเกี่ยวกับผักพื้นบ้าน
2. ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
3. ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาครั้งนี้จะใช้ระยะเวลา 9 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนตุลาคม 2555

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับผักพื้นบ้านของนักเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกและการบริโภคผักพื้นบ้านของนักเรียน และข้อมูลด้านการเรียนการสอนเกี่ยวกับผักพื้นบ้านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. ผู้ประกอบการ โรงเรียนทั้งภาครัฐบาลและเอกชนสามารถนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นข้อมูลเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนการสอน หรือปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน
3. หน่วยงานราชการ เช่น อบต, เกษตรตำบล นำไปเป็นข้อมูลสำหรับจัดอบรมแนะนำให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้รู้จักและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นการช่วยอนุรักษ์พืชพื้นถิ่นให้มีคุณค่าอยู่คู่กับท้องถิ่นตลอดไป

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ผักพื้นบ้าน หมายถึง พรรณพืชผักพื้นบ้านหรือไม้พื้นเมืองในท้องถิ่น ที่ชาวบ้านนำมาบริโภคเป็นผัก เกิดในแหล่งธรรมชาติ ตามป่าเขา หนองบึง ริมน้ำ เรือกสวน ไร่นา หรือชาวบ้านนำมาปลูกไว้เพื่อสะดวกในการเก็บมาบริโภค และนำไปประกอบเป็นอาหารพื้นเมืองตามกรรมวิธีเฉพาะของท้องถิ่น ตนเองก็ได้

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หมายถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

